

3. Koziuk, V.V. (2015). Suchasni vymirnyky rivnia rozvytku strukturnykh ta instyutsionalnykh kharakterystyk natsionalnoi ta hlobalnoi ekonomik. V. V. Koziuk (Ed.). Ternopil: Vektor [In Ukrainian].

4. Orlova, A.A. (2013). Pidhotovka kvalifikovanykh robitnychykh kadriv: teoriia i praktyka rehuliuвання. Kirovohrad: TOV «Imeks-LTD» [In Ukrainian].

5. Danos, P. (2010). Changing with the times. Business education must transform in response to global business needs. *Business India*, October 4-17, 128-140 [In English].

Внукова Наталія Миколаївна

*доктор економічних наук, професор кафедри банківської справи і фінансових послуг Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID: 0000-0002-1354-4838*

**ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Наукова робота присвячена визначенню основних напрямів та пошуку інструментів формування фінансового забезпечення розвитку інноваційної підприємницької діяльності. Визначено проблеми фінансування інноваційного розвитку підприємств України: невисокі обсяги витрат підприємств на дослідницьку діяльність, повільне зменшення витрат підприємств на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; висока частка у структурі джерел фінансування власних коштів підприємств. Запропоновано підвищення ефективності організації інноваційного процесу.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, фінансове забезпечення.

Vnukova Nataliya

*Full PhD, Professor, Professor of the Department of Banking and Financial Services, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Leading Researcher of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development, NALS of Ukraine
ORCID: 0000-0002-1354-4838*

FORMATION OF FINANCIAL PROVISION OF INNOVATION ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT

The scientific work is devoted to identifying the main directions and finding tools for forming financial support for the development of innovative entrepreneurial activity. The problems of financing of innovative development of the enterprises of Ukraine are defined: low volumes of expenses of the enterprises for research activity, slow decrease of expenses of the enterprises for the purchase of machines, equipment and software; high share in the structure of sources of financing of own funds of enterprises. Improvement of the organization of the innovation process is suggested.

Keywords: innovation, innovative business, financial support.

Актуальність. На світових ринках товарів і послуг для інноваційно орієнтованих та креативних компаній відбувається пожвавлення інвестиційного ресурсного забезпечення для підвищення їх конкурентоздатності.

Інноваційні перетворення стосуються не тільки товарного виробництва, але й сфери фінансових послуг, відбуваються впровадження механізмів стимулювання інновацій в сфері платежів, зниження вартості безготівкових платежів.

Рівень глобалізаційних змін вказує на те, що досягнення високого ступеня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та держави можливо за рахунок інновацій.. Вибір такого напрямку розвитку суб'єктів господарювання підтверджує зростання витрат та ризику отримання запланованого ефекту одночасно, але уведення і

піднесення інноваційної діяльності є провідним чинником соціально-економічного розвитку країни.

Вклад результатів дослідження. За Законом України «Про інноваційну діяльність» – ця діяльність спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та напрацювань і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [11]. Зміст інноваційної діяльності у світовій практиці є ширшим і охоплює теж розширення та поновлення номенклатури, покращання якості продукції (товарів, послуг), що випускається, удосконалення технології їх виробництва з подальшим впровадженням та результативною реалізацією на внутрішньому чи зовнішньому ринках [6].

Інноваційна діяльність нездійсненна без належного фінансового забезпечення, що постійно актуалізується з урахуванням дефіциту власних фінансових ресурсів та складністю залучення інвестицій, процентної політики банків за кредитами [2]. Між тим, зниження облікової ставки НБУ до 10% [9], запуск державної програми кредитування 5-7-9% [13] може суттєво вплинути на активізацію фінансового забезпечення впровадження інновацій.

Інноваційна діяльність – це «вітаміни», які позитивно підживлюють функціонування підприємств [14] і є ланкою між дослідницькою і виробничою галуззю для забезпечення сучасних потреб суспільства та усунення розривів між винаходами і їх комерціалізацією. Отже, інноваційна діяльність підприємств – це система правових, фінансово-економічних, організаційно-технологічних, суспільних заходів, пов'язаних із розробленням, запровадженням та застосуванням інновацій з метою успіху і одержання істинного корисного та / або соціального впливу на розвиток суспільства.

За рахунок уведення інновацій на основі наукових досягнень і прогресивного досвіду досягається фундаментальна мета інноваційної діяльності із підвищення конкурентоспроможності на всіх щаблях: мікро-, мезо- та макрорівнях, яка відповідно приведе до підняття прибутковості та ефективності діяльності економічних систем в цілому.

У табл.1 на основі [1] визначено і розширено сприйнятливість підприємства до інновацій.

Ознаки сприйнятливості підприємств до інновацій

Критерій	Ступінь сприйнятливості підприємства до інновацій
Рівень технологічного розвитку	Залежить від ступеня інтегрованості технологічного процесу і швидкості його вдосконалення за сучасними вимогами
Ємність ринку і перспективи продукту	Залежить від насиченості ринку, мотивації до змін і впроваджених фінансових технологій
Ринкова стратегія і час існування підприємства	Залежить від фази життєвого циклу і швидких рішень керівництва підприємства щодо її врахування і потрібних змін
Рівень організації менеджменту	Залежить від підприємливості та гнучкості прийняття рішень власниками і керівництвом
Фінансові можливості	Залежить від рівня фінансового менеджменту

Як видно з табл.1, на ефективну інноваційну діяльність підприємства впливає як належний рівень розвитку системи менеджменту і стратегічного управління підприємства, так і вплив зовнішніх ринків. Між тим, інноваційний цикл охоплює як науково-дослідницьку, так і дослідницько-конструкторську діяльність, внаслідок якої має бути спродуктована інновація, а далі відбутися її комерціалізація, яка може передбачати декілька стадій [15].

Початок інноваційної діяльності може відбуватися на різних стадіях промислових інновацій, враховуючи, що ця практика передбачає значні витрати, зокрема, фінансові, тому підприємства планують всі стадії старт-апів від фази наукових досліджень до масового виробництва чи збуту на ринку. Розрахунок потенційного економічного ефекту від впровадження інновацій є пріоритетною складовою інноваційної діяльності, тому що він передбачає прийняття рішення щодо їх виготовлення і реалізації через здійснення інноваційного проекту, який є набором документів, що розкривають процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту або інноваційної продукції [4].

Фінансові ресурси є пріоритетними щодо реалізації інноваційних проєктів, їх обмеженість може привести до втрати інноваційного потенціалу підприємства, тому диверсифікація фінансового забезпечення і фінансові інновації стають все більш затребуваними як при модернізації, так і в старт-апах. Пошук фінансових ресурсів з різних джерел, як власних, так і залучених та позикових додає потенціалу впровадженню інновацій з урахуванням більшої комунікаційної бази пошуку не тільки фінансів, але й інших стейкхолдерів щодо успішності інноваційного проєкту. Такий підхід знижує ризики несприйняття інновацій інвесторами. Він повинен посилити націленість на комерціалізацію інноваційного продукту, а не тільки його виробництво [5].

Формування дієвого механізму фінансування інноваційної діяльності є необхідним для фінансового забезпечення розвитку інновацій. В сучасних умовах господарювання зростає значення фінансів як складової господарської діяльності підприємств, зокрема інноваційної [3].

У табл.2 подано динаміку змін витрат на інноваційну діяльність в Україні [10], яка показує високі коливання щодо обсягів та пропорцій витрат та джерел фінансування.

Як видно з табл.2, обсяг витрат у грошову вимірі на дослідження і розробки 2018 року був найбільшим у досліджуваному періоді, щодо співвідношення із джерелом фінансування (власні кошти) він також є найбільшим. Що стосується витрат на придбання нових технологій, то 2017 року цей обсяг був найменшим, а 2015 року – найбільшим, що відображено і на співвідношенні щодо джерела фінансування, тобто рівень фінансування цих витрат уповільнився.

Забезпеченість фінансовими ресурсами залишається суттєвим чинником впливу на ризики запровадження інновацій, тому розглянуті співвідношення щодо використання власних коштів не можуть цілком аналізуватися як повне фінансове забезпечення інноваційної діяльності, тому що для ефективної діяльності підприємств потрібний достатній обсяг оборотного капіталу, власники потребують виплати дивідендів тощо. Суттєва асиметрія в бік самофінансування промислових підприємств створює негативні підстави для розвитку

у сфері інновацій, тому що не надає умов для своєчасного перерозподілу фінансових ресурсів для оперативного реагування на виклики ринку матеріального виробництва, зокрема, в умовах кризи.

Таблиця 2

Динаміка змін витрат на інноваційну діяльність в Україні

Рік	Дослідження і розробки, млн.грн	Придбання нових технологій, млн.грн	Питома вага власних коштів у структурі джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, %	Відношення обсягу витрат на дослідження і розробки на 1% власних коштів у структурі витрат, млн. грн/%	Відношення обсягу витрат придбання нових технологій на 1% власних коштів у структурі витрат, млн. грн/%
2014	1754,6	47,2	84,98	20,64	0,555
2015	2039,5	84,9	97,20	20,98	0,873
2016	2457,8	64,2	94,86	25,9	0,677
2017	2169,8	21,8	84,50	25,67	0,258
2018	3208,8	46,1	88,19	36,4	0,523

Досягнення запланованого рівня конкурентоспроможності вимагає пошуку заходів щодо інноваційних рішень і збільшує потребу у інноваціях. Для цього мають бути залучені фінансові установи ринкової інфраструктури, зокрема, банки і фінансові компанії. Між тим частка надання банківських послуг у фінансуванні інновацій є невисокою.

Досвід, наприклад, США [7] щодо фінансування інноваційного бізнесу спеціалізованими установами підкреслює ефективність такої діяльності. В Україні останнім часом почали з'являтися венчурні фонди та інші стейкхолдери, але їх вплив не є помітним. Для покращення ситуації з фінансування інновацій на підприємствах України великої уваги заслуговує розвиток венчурного капіталу, який за за-

кордонним досвідом спрямовується на малі і середні підприємства [12].

За звітними даними 2018 року частка підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, залишається низькою – 16,4% (збільшення з попереднім роком становило 0,2 п.п.), рівень використання наукових розробок є невисоким, витрати на наукові дослідження майже не змінюються, відбувається повільне нарощування придбання нового обладнання та програмного забезпечення [10].

На основі звітності НБУ [8] розглянуто динаміку надання кредитів, яка наведена у табл.3.

Таблиця 3

Динаміка кредитів клієнтам банків України

Показник	Обсяг кредитів по роках, тис.грн.		
	2017	2018	01.11.2019
Кредити органам державної влади	1517	2865	3739
Кредити суб'єктам господарювання,	864412	919071	860141
зокрема питома вага у загальній сумі, %	83,3	82,1	79,96
Кредити фізичним особам	170774	196859	211707
Кредити небанківським фінансовим установам	42	66	27
Разом	1036745	1118860	1075614

Як видно з табл.3, обсяг кредитного забезпечення клієнтів у банках України майже не змінюється, між тим структурно питома вага кредитів суб'єктам господарювання повільно знижується, отже, зацікавленість цих фінансових установ у фінансуванні реального сектору економіки не збільшується, тому перспективно прогнозувати підвищення сприяння банків у фінансуванні інновацій суб'єктів господарювання не доводиться.

Таке джерело фінансування інноваційного розвитку, як державний чи місцевий бюджет, внаслідок кризових явищ і бюджетного дефіциту не може розглядатися як потужна основа фінансування, отже, за цих умов має відбуватися вплив урядових рішень на стимулювання використання фінансових ресурсів венчурних фондів.

Висновки. Визначеними проблемами фінансування інноваційного розвитку підприємств в Україні є: незначна частка (менше 20%) підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, невисокі обсяги витрат підприємств на дослідницьку діяльність, повільне зменшення витрат підприємств на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; висока частка у структурі джерел фінансування власних коштів підприємств, полого зменшення питомої ваги обсягів кредитування банками суб'єктів господарювання, недостатня зацікавленість і низький рівень державного стимулювання венчурного бізнесу у фінансуванні інновацій та ін..

Для зближення потреб розвитку товарного ринку та запровадження інновацій бажано підвищити саме ефективність організації інноваційного процесу в цілому, зокрема, удосконаливши інструменти його фінансування через: сприяння формуванню механізму урядової та інших форм підтримки інноваційного підприємництва; підвищення зацікавленості стейкхолдерів (підприємців, органів місцевого самоврядування та ін.) у втіленні інновацій та зміні наявних технологій; налагодження продуктивної інтеграції науково-дослідницької діяльності зі світовим ринком, зокрема, технопарками; створення механізмів та розвиток правового забезпечення комерціалізації науково-дослідницьких результатів; заохочення швидкого оновлення основних фондів сучасними інструментами фінансового забезпечення, зокрема, фінансового лізингу; підняття ступеня ресурсного, зокрема, фінансового забезпечення досліджень та наукових розробок; матеріальне та соціальне стимулювання престижності праці вчених і спеціалістів сфери науки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін : навч. посібник. К. : Заповіт, 1996. 240 с.
2. Внукова Н. М. Спрощення доступу до систем фінансування інноваційного підприємництва. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2019. № 2 (13). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/Vnuкова13.pdf>.
3. Внукова Н. М. Нормативне регулювання фінансового забезпечення розвитку інноваційного підприємства. *Актуальні проблеми соціально-еконо-*

мічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (11 – 12 квітня 2019 р.). Частина 2. Дніпро : НМетАУ, 2019. С. 13-16.

4. Друкер П. Ф. *Інновації і підприємцтво*. М. : Економіка, 1992. 160 с.

5. Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю. *Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України* : моногр. Вінниця : ВНТУ, 2015. 172 с.

6. *Інновационная экономика* : монографія / А. Дынкин, Н. Иванова, М. Грачев и др. 2-е изд. испр. и доп. М. : Наука, 2004. 352 с.

7. Ільїна К. О. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.1 С. 195-203.

8. Кредити, надані депозитними корпораціями. 2019. URL: <https://bank.gov.ua>.

9. Національний банк знизив облікову ставку до 10%. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/rishennya-oblikova-stavka-2020-03-12>.

10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

11. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV, редакція від 02.10.2011 на підставі 3715-17 (зі змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

12. Романішин О. В. Перспективи венчурних фондів в Україні як джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств. *Наука молода*. 2004. № 2. С. 158–163.

13. Сервіси для бізнесу від проекту «Бізнес-Інкубатор». URL: <https://inkubator.pb.ua/uk/service>.

14. Скворцов І. Б., Скворцов, Д. І., Гринаш Л. П. Інноваційна діяльність і причини утворення фіктивного капіталу на машинобудівних та нафтопереробних підприємствах. *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2012. № 722. С. 245-250.

15. Харів П. С. *Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів*. Тернопіль : Економічна думка, 2003. 326 с.

REFERENCES

1. Vazhal, Yu. M. (1996). *Ekonomichna teoriia tekhnolohichnykh zmin*. K.: Zapovit [In Ukrainian].

2. Vnukova, N. M. (2019). Sproshchennia dostupu do system finansuvannia innovatsiinoho pidpriumnytstva. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo - Law and Innovation Society*, 2 (13). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/Vnukova13.pdf> [In Ukrainian].

3. Vnukova, N. M. (2019). Normatyvne rehuliuвання finansovoho zabezpechennia rozvytku innovatsiinoho pidpriumnytstva. *Aktualni problemy sotsialno-ekonomichnykh system v umovakh transformatsiinoi ekonomiky: Zbirnyk naukovykh statei za materialamy V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii za mizhnarodnoiu uchastiu (11 – 12 kvitnia 2019 r.). Chastyna 2. - Actual problems of socio-economic systems in a transforming economy: Collection of scientific articles V international scientific-practical conference with international participation*, Dnipro: NMetAU, 13-16 [In Ukrainian].

4. Druker, P. F. (1992). Innovatsii i predprinimatelstvo. M.: Ehkonomika [In Russian].

5. Zianko, V. V., Yepifanova, I. Yu. (2015). Innovatsiina diialnist pidpriumnytstva ta yii finansove zabezpechennia v umovakh transformatsiinykh zmin ekonomiky Ukrainy. Vinnytsia : VNTU [In Ukrainian].

6. Innovatsionnaia ehkonomika. A. Dynkin, N. Ivanova, M. Grachev i dr. (Eds.). (2004). M. : Nauka [In Russian].

7. Iliina, K. O. (2013). Zarubizhnyi dosvid finansovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku ekonomiky. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy - Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine, issue 23.1, 195-203* [In Ukrainian].

8. Kredyty, nadani depozytnymy korporatsiiamy. 2019. URL: <https://bank.gov.ua> [In Ukrainian].

9. Natsionalnyi bank znyzyv oblikovu stavku do 10%. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/rishennya-oblikova-stavka-2020-03-12> [In Ukrainian].

10. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].

11. Pro innovatsiinu diialnist : Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 № 40-IV, redaktsiia vid 02.10.2011 na pidstavi 3715-17 (zi zminamy). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15> [In Ukrainian].

12. Romanishyn, O. V. (2004). Perspektyvy venchurnykh fondiv v Ukraini yak dzhherela finansuvannia innovatsiinoi diialnosti pidpriumnytstva. *Nauka moloda - Science is young*, 2, 158–163 [In Ukrainian].

13. Servisy dlia biznesu vid proektu «Biznes-Inkubator». URL: <https://inkubator.pb.ua/uk/service> [In Ukrainian].

14. Skvortsov, I. B., Skvortsov, D. I., Hrynash, L. P. (2012). Innovatsiina diialnist i prychny utvorennia fiktyvnoho kapitalu na mashynobudivnykh ta naftopererobnykh pidpriumnytstvakh. *Visnyk natsionalnoho universytetu «Lvivska*

politekhniky». Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku - Bulletin of National University «Lviv Polytechnic». Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of development and development problems, 722, 245-250 [In Ukrainian].

15. Khariv, P. S. (2003). Innovatsiina diialnist pidpriemstva ta ekonomichna otsinka innovatsiinykh protsesiv. Ternopil : Ekonomichna dumka [In Ukrainian].

Яковенко Ірина Володимирівна

*студентка економічного факультету кафедри маркетингу,
менеджменту та підприємництва Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна*

Петряєв Олексій Олександрович

*кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу,
менеджменту та підприємництва Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна*

ORCID: 0000-0001-6705-4714

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

У статті визначено основні інноваційні методи управління персоналом підприємства та проведено їх повний комплексний аналіз. Зазначено, що від використання ефективної системи управління персоналом в цілому залежить рівень ефективності та продуктивності підприємства. Визначено переваги та недоліки інноваційних методів управління персоналом. Розглянуто їх суть використання та вплив на підприємство.

Ключові слова: управління персоналом, ефективна діяльність, інновації, підприємство.

Yakovenko Irina

*student of the Faculty of Economics, Department of Marketing,
Management and Entrepreneurship of the V. N. Karazin Kharkiv
National University*